

Handläggare
Marika Lindgren Åsbrink
Camilla Berner**Till**
Arbetsmarknadsnämnden
den 23 april 2024

Yttrande över remiss av Växla yrke som vuxen – en reformerad vuxenutbildning och en ny yrkesskola för vuxna (SOU 2024:16)

Svar på remiss från kommunstyrelsen, KS 2024/339

Arbetsmarknadsförvaltningens förslag till beslut

1. Arbetsmarknadsnämnden beslutar att hänvisa till förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Arbetsmarknadsnämnden beslutar att justera paragrafen omedelbart.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har remitterat *Växla yrke som vuxen – en reformerad vuxenutbildning och en ny yrkesskola för vuxna (SOU 2024:16)* till arbetsmarknadsnämnden för yttrande. I betänkande lämnas flera förslag för att göra yrkesutbildningen inom kommunal vuxenutbildning mer effektiv och bättre anpassad efter behoven på arbetsmarknaden och hos individer. Bland annat föreslås inrättandet av en ny yrkesutbildning för vuxna på gymnasial nivå, yrkesskolan. Utredningen föreslår även att elever bör kunna mottas och antas till en sammanhållen yrkesutbildning, att statsbidragen för yrkesvux görs mer långsiktiga, flexibla och höjs, förändringar av lärlingsutbildningen för att göra den mer attraktiv samt möjlighet till extra tilldelning av statsbidrag för yrkesvux till kommuner med särskilt stora behov av utbildning.

Utredningen lämnar också vissa förslag, bland annat på vidare utredningar, vad gäller elevers rätt till stöd i komvux, underlättande av studier för elever med funktionsnedsättning samt underlättande av övergångar till arbetsmarknaden för elever inom anpassad utbildning. Slutligen föreslås att rätten till provning stramas upp samt att en delegation inrättas med uppdrag att implementera, följa upp och utvärdera nya reformer inom gymnasial yrkesutbildning för vuxna.

Bakgrund

Utredningen lämnar flera förslag kring yrkesutbildningen inom kommunal vuxenutbildning.

En ny yrkesutbildning för vuxna på gymnasial nivå, yrkesskolan, föreslås inrättas. Yrkesskolan ska ha sin utgångspunkt i yrkeshögskolemodellen och inte ingå i skolväsendet. Den ska fungera som ett komplement till annan yrkesutbildning för vuxna på gymnasial nivå. Yrkesskolan ska fungera som en renodlad yrkesutbildning och inte innefatta allmänteoretiska kurser. Kommuner, regioner och enskilda fysiska eller juridiska personer ska få anordna yrkesskoleutbildning. För att undvika att en studerande med en examen från yrkesskolan hamnar i en återvändsgränd och inte kan tillgodoräkna sina kunskaper, genom att erhålla en gymnasieexamen eller fördjupa sig inom yrket, föreslår utredningen att det införs en ny typ av examen i komvux – allmän examen, som en kurs från yrkesskolan ska kunna inkluderas i.

I dag sker bedömning av behörighet, beslut om mottagande, och beslut om antagning i komvux kurs för kurs. Utredningen föreslår att elever bör kunna mottas och antas till en sammanhållen yrkesutbildning.

Utredningen lämnar flera förslag för att göra statsbidragen för yrkesvux mer långsiktiga och flexibla. Det ska införas ett grundbidrag och ett tilläggsbidrag för yrkesutbildning inom komvux. Grundbidragets storlek beslutas av staten för tre år åt gången. Det fastställs inledningsvis till genomsnittet av det nyttjade statsbidraget för de tre närmast föregående åren och justeras vart tredje år baserat på skolindex. Grundbidraget som en kommun kan rekvirera ska baseras på antalet invånare över 17 år i kommunen. Ett tilläggsbidrag ska också kunna beslutas, för högst ett budgetår i taget. Det finansieras av staten utan krav på kommunal medfinansiering. Kommunerna ska medfinansiera all yrkesutbildning inom komvux motsvarande 30 procent av samtliga årsstudieplatser som finansieras med grundbidraget. Vidare föreslås att statsbidraget per årsstudieplats räknas upp med 20 procent. Statsbidraget för lärlingsutbildning och kombinationsutbildningar differentieras beroende på vilken yrkesutbildning som ersätts.

Utredningen lägger flera förslag på förändringar av lärlingsutbildningen för att göra den mer attraktiv. Bland annat föreslås olika typer av avtal, att lärlingsråd ska ersätta yrkesråd och hantera samverkan, att den med förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen ska prioriteras framför den med störst behov och att en arbetsgivare efter avtal med en kommun själv ska kunna välja ut sökande till en lärlingsutbildning inom komvux.

Utredningen föreslår en möjlighet till extra tilldelning av statsbidrag för yrkesvux till kommuner med särskilt stora behov av utbildning samt möjlighet till undantag från de normalt gällande reglerna om prioritering vid ansökan.

Utredningen föreslår ingen utökning av huvudmannens ansvar för att erbjuda stöd inom komvux, men bedömer att det finns skäl att utreda frågan ytterligare framöver. Utredningen föreslår dock att förtydliga kommunernas ansvar vad det gäller specialpedagogiskt stöd inom komvux.

I betänkandet lämnas flera förslag för att underlätta studier i kommunal vuxenutbildning för personer med funktionsnedsättning, bland annat att Skolinspektionen ska genomföra en kvalitetsgranskning av studiesituationen för dessa elever, att Skolverket ska göra en nationell kartläggning av tillgången till komvux för vuxna med funktionsnedsättning samt att Skolverket och Specialpedagogiska skolmyndigheten ska få ett uppdrag att se över och vid behov ta fram insatser och stödmaterial om funktionsnedsättningar inom komvux, samt även att öka informationsinsatserna om stödet.

Utredningen lämnar flera förslag för att strama upp användandet av provning. Avgiften för provning inom bland annat komvux ska höjas från 500 kronor till 1 000 kronor per provning. Rätten till provning ska i första hand gälla ämnen som anordnas inom hemkommunen eller inom det primära samverkansområdet. Om kursen, ämnet eller nivån i ämnet inte anordnas i hemkommunen eller inom det primära samverkansområdet får en individ genomgå provning hos annan huvudman. Hemkommunen ska då erlagga interkommunal ersättning. Det ska vidare införas ett tak, så att det är maximalt tillåtet med upp till två provningstillfällen per kurs eller nivå i ett ämne under en period av sex månader. Rektor ska kunna ge betyget E för en person som vid en validering bedöms ha tillräckliga kunskaper för det betyget.

Utredningen konstaterar att vuxna med intellektuell funktionsnedsättning eller förvärvad hjärnskada möts av ekonomiska hinder när de avser studera inom komvux. Utredningen föreslår därför att regeringen tillsätter en ny utredning gällande finansiering av studier inom komvux som anpassad utbildning. Utredningen föreslår också att Skolverket ska ges i uppdrag att, i samråd med MYH, analysera möjligheterna att ta fram så kallade yrkespaket för komvux som anpassad utbildning vilka motsvarar en kvalifikation på SeQF-nivå 3, för att bättre svara mot arbetslivets behov än dagens SeQF-nivå 2.

Slutligen föreslår utredningen att en delegation inrättas med uppdrag att implementera, följa upp och utvärdera nya reformer

inom gymnasial yrkesutbildning för vuxna. Delegationen ska verka under åren 2025-2028.

Ärendet

Kommunstyrelsen har remitterat *Växla yrke som vuxen – en reformerad vuxenutbildning och en ny yrkesskola för vuxna (SOU 2024:16)* till arbetsmarknadsnämnden för yttrande.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom utvecklings- och utredningsstaben vid arbetsmarknadsförvaltningen i samråd med Vuxenutbildning Stockholm.

Arbetsmarknadsförvaltningens synpunkter och förslag

Arbetsmarknadsförvaltningen välkomnar flera av utredningens förslag, med syfte att stärka yrkesutbildningen inom den kommunala vuxenutbildningen. Förslagen som syftar till att förenkla statsbidragshanteringen och göra den mer långsiktig är angelägna. Det är också rimligt att, som utredningen föreslår, räkna upp anslagen, särskilt mot bakgrund av yrkesvux allt viktigare roll för kompetensförsörjningen. Det är värt att påminna om att komvux idag har en viktig roll i att ge många människor gymnasial kompetens, men till väsentligt lägre kostnad än på gymnasiet. För att verkligen lyckas med kompetensförsörjningen och med att fler människor ska klara en yrkesutbildning behöver anslagen förmodligen höjas med mer än utredningen föreslår.

Arbetsmarknadsförvaltningen beklagar att utredningen inte lämnar några förslag för att reglera huvudmannens ansvar för att erbjuda stöd inom komvux. Utredningens egen genomgång visar tydligt både att stödbehoven inom elevgruppen har ökat över tid och att det stöd som kommunerna erbjuder skiljer sig åt avseende omfattning och likvärdighet. En nyckel för att få fler att klara en yrkesutbildning är rimligen att bättre än idag lyckas möta elevernas behov av stöd. Det är därmed avgörande för att klara samhällets kompetensförsörjning. Arbetsmarknadsförvaltningen instämmer i behovet av att frågan utreds vidare. I Stockholms stad finns ett välutvecklat system för att ge elever inom komvux olika typer av stöd, men det är rimligt att det finns en nationell enhetlighet för att säkra likvärdigt stöd över hela landet. Det är också rimligt med en statlig finansiering.

Arbetsmarknadsförvaltningen ser flera risker med förslagen som rör inrättandet av den så kallade yrkesskolan. Förvaltningen instämmer i utredningens analys att det finns utbildningsinriktningar inom vuxenutbildningen som sällan förekommer, trots att behovet finns på arbetsmarknaden. Detta beror dock framför allt på för få sökande och det framstår inte som givet att en ny utbildningsform är svaret på problemet. Det skulle istället kunna lösas genom fler möjligheter

till olika typer av samverkan mellan kommuner. Att utveckla befintliga lärlingsutbildningar skulle kunna vara ytterligare ett sätt, inklusive att se över prioriteringsreglerna vid antagning. Det är ofta en fördel att bygga på befintliga institutioner istället för att införa parallella system. En viktig del av svaret ligger dessutom förmodligen på arbetsmarknaden, snarare än i utbildningssystemet. Det främsta skälet att söka en yrkesutbildning är att vilja arbeta inom yrket, varför skälen till att vissa utbildningar inte blir sökta i tillräcklig utsträckning antagligen har att göra med människors uppfattningar om villkoren i yrket.

Risken med en ny utbildningsform är att den konkurrerar med annan vuxenutbildning. Redan idag kan detta förekomma vad gäller arbetsmarknadsutbildning. Konkurrensen kan ske på flera plan, både om elever, lärare och andra resurser. Det riskerar att slå särskilt hårt inom utbildningsområden där eleverna redan är få. Inom många sektorer är det dessutom redan idag svårt att rekrytera yrkeslärare. En ny utbildningsform riskerar också att minska arbetsplatsers intresse för att bidra med APL, yrkesråd eller lärlingsråd i den kommunala vuxenutbildningen.

Det är positivt att utredningen bedömer att yrkesskolan framför allt ska fungera som ett komplement till befintlig vuxenutbildning, men det är tveksamt om utredningens författningsförslag är tillräckliga för att garantera att så blir fallet. Enligt utredningens förslag till förordning ska Myndigheten för yrkeshögskolan vid fördelning av statsbidrag särskilt ta hänsyn till i vilken grad en utbildning inom yrkesskolan bidrar till den nationella kompetensförsörjningen eller till att bredda utbudet av yrkesutbildning för vuxna regionalt. Det vore önskvärt med en skarpare reglering än så för att minska risken för att ett överlappande utbildningsutbud uppstår, med ineffektiv resurshushållning som följd och med risk för att en redan liten elevvolym delas upp på ännu fler utbildningar.

Ytterligare en problematik med att införa en ny utbildningsform är att det riskerar att bli krångligt för de studerande att överbrygga gapen mellan de olika systemen. Det är rimligt att som utredningen vill försöka förhindra återvändsgränder, men förslaget om att införa en allmän examen inom komvux (som ska kunna kombineras med en yrkesskoleexamen för att en individ ska kunna ta sig vidare i utbildningssystemet) är inte nödvändigtvis ett tillräckligt svar på problematiken. Inom komvux finns redan flera typer av examina och tillfälliga regler om att utfärda slutbetyg. Sammantaget riskerar reglerna att bli svåröverskådliga, vilket kan förhindra studerande att ta sig vidare inom utbildningsväsendet, även om den formella möjligheten finns. Risken finns att yrkesskolan blir en återvändsgränd trots allt. Återigen ter det sig enklare att bygga på

befintlig vuxenutbildning snarare än att konstruera en ny utbildningsform.

Vad gäller förslagen om underlättande av studier för elever med funktionsnedsättning, delar arbetsmarknadsförvaltningen utredningens bild av att det i många fall saknas kunskaper och förståelse för målgruppens förutsättningar och behov i studier. Bristande kunskap leder ofta till att lagstiftning om tillgänglighet inte alltid efterlevs vilket är problematiskt för målgruppen och begränsar deras rättigheter och möjligheter till studier. Förutom informations- och stödmaterial till lärare och annan personal i komvux behöver myndigheterna följa upp hela komvux arbete med målgruppen för att säkerställa att behov av utbildning tillgodoses. Den föreslagna utredningen kan fylla det behovet.

Arbetsmarknadsförvaltningen tycker att förslaget att provningar i första hand ska genomföras i hemkommunen är bra och delar utredningens uppfattning att det skulle avlasta kommunerna. Av de personer som genomförde provningar i Stockholms stad under 2023 var knappt 30 procent inte folkbokförda i Stockholm, vilket är en betydande andel. I en storstad finns oftast tillgång till de flesta kurser och ämnesnivåer. Förslaget om att interkommunal ersättning ska betalas då eleven inte genomför provning i hemkommunen är mycket välkommet och bör genomföras. Det är dock viktigt att understryka att avgiften för provning inte täcker den faktiska kostnaden för en provning, som framför allt för vissa yrkesämnen kan vara betydligt högre. Beroende på hur den interkommunala ersättningen utformas riskerar alltså huvudmän med ett bredare utbildningsutbud att stå med större kostnader för provningar även om utredningens förslag genomförs.

Arbetsmarknadsförvaltningen tillstyrker förslaget om att rektor att ge betyget E utan provning efter validering.

Arbetsmarknadsförvaltningen välkomnar utredningens förslag om att tillsätta en utredning gällande finansiering av studier för elever inom komvux som anpassad utbildning. Erfarenheterna inom vuxenutbildningen stämmer väl överens med utredningens slutsatser om att många väljer bort studier inom komvux som anpassad utbildning med anledning av svårigheterna att finansiera sina studier. Tanken att använda det högre studiebidraget från CSN är god och kan vara en väg framåt för målgruppen.

Arbetsmarknadsförvaltningen menar att förslaget att ta fram yrkespaket på nivå 3 kan vara ett bra steg på vägen för att underlätta övergången till arbetslivet från komvux som anpassad utbildning. Utredningen skriver att syftet är att möta arbetsgivares efterfrågan på kvalifikationer på denna nivå. Arbetsmarknadsförvaltningen menar att det är viktigt att branschen är med i framtagandet och

också är beredda att ta emot och anställa de individer som går utbildningen för att förändringen ska få effekt. Utbildningen måste också bli något annat än ytterligare en anpassad yrkesutbildning. Det kan exempelvis göras genom att lyfta in kurser från komvux på gymnasial nivå i paketet.

Arbetsmarknadsförvaltningen menar att de yrkespaket som finns att tillgå idag för komvux som anpassad utbildning inte är tillräckliga. De motsvarar inte efterfrågan hos varken arbetsgivarna eller eleverna. Ett annat eller utökat utbud av yrkespaket som tagits fram i samråd med branscher och arbetsgivare är välkommet. Det skulle ge bättre förutsättningar för att kunna erbjuda eleverna både relevant och meningsfullt arbetsplatsförlagt lärande och möjligheter till anställning. Det blir också viktigt att examen från utbildningar på SeQF-nivå 3 anses ge formell behörighet för vissa typer av anställningar och arbetsuppgifter.

Arbetsmarknadsförvaltningen menar att för att åtgärder för elever inom anpassad utbildning ska få verklig effekt behöver det tas ett helhetsgrepp på de insatser som finns runt målgruppen. Utredningen lyfter att LSS-handläggares bedömningar kan vara subjektiva utifrån det tolkningsutrymme som lagstiftningen ger. Det vore önskvärt att riktlinjerna för tillämpning av LSS blir tydligare i frågan om att kunna kombinera eller ersätta daglig verksamhet med studier inom komvux.

Karina Uddén
Arbetsmarknadsdirektör
Arbetsmarknadsförvaltningen

Pernilla Unell
Tf utvecklingschef
Arbetsmarknadsförvaltningen

Bilaga

1. Remiss av Växla yrke som vuxen – en reformerad vuxenutbildning och en ny yrkesskola för vuxna (SOU 2024:16)

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Karina Uddén, Arbetsmarknadsdirektör	2024-04-11
Pernilla Unell, Tf. Utvecklingschef	2024-04-11